

УДК 74

ТЕОРІЯ КОЛЬОРУ Й. В. ГЕТЕ

Автор – Лясковська К.¹, студ. гр. ДС – 22
Наукові керівники – Славінська О. О.², доц.,
Харченко К. С.³, к. т. н., доц. каф. ДРАС
¹lyaskovskiyay04@gmail.com, ²slavinska.olha@pdaba.edu.ua,
³katerinaharchenko75@gmail.com

Придніпровська державна академія будівництва та архітектури

Одним з перших, хто зайнявся теорією кольору, був великий Гете. У 1810 році він опублікував своє «Вчення про колір» — плід декількох десятиліть наполегливої праці. Цю роботу він ставив вище своїх поетичних творів, вважаючи, що «хороші поети» були до нього і будуть після, і куди важливіше те, що він єдиний у своєму столітті, «хто в запеклій науці вчення про колір знає правду» .

Мета: дослідити «чуттєво-психологічну дію» кольору на людину.

Наше сучасне розуміння світла та кольору починається з Ісаака Ньютона (1642-1726) та серії експериментів, які він проводить, щоб зрозуміти «феномен кольорів».

«Помилка Ньютона полягала в тому, що він довірив відчуття свого ока математиці» (Й. В. Гете).

Світло для Гете – сутність духовна, божественна, отже – неподільна. Визначення зв'язків світло-колір-емоції було видатним досягненням в його діяльності [2]. Фізики поставилися до його праці скептично, вважаючи дилетантським. Проте «Вчення про колір» високо цінували філософи, від Артура Шопенгуера до Людвіга Вітгенштейна. По суті, з цієї роботи бере початок *психологія кольору*. Гете перший заговорив про те, що «окремі кольори викликають особливі душевні стани», проаналізувавши цей вплив і як натураліст, і як поет.

Гете створив аналітичний трикутник кольорів. У ньому три основні кольори **червоний, жовтий і синій** розташовані у вершинах трикутника. Інші підрозділи трикутника згруповані у вторинні та третинні трикутники, де кольори вторинного трикутника представляють суміш двох первинних трикутників по обидві сторони від нього, а кольори третинного трикутника представляють суміш первинного трикутника, прилеглого до нього та вторинного трикутника безпосередньо через нього (рис. 1).

Для Гете було дуже важливо зрозуміти реакцію людини на колір, і його дослідження знаменують початок сучасної психології кольору. Він вважав, що його трикутник є діаграмою людського розуму і пов'язує кожен колір з певними емоціями. Спираючись на ці основні положення психологічного

розділу свого вчення, Гете розділяє кольори на «**позитивні**» – жовтий, червоно-жовтий (помаранчевий) і жовто-червоний (сурик, кіновар) і «**негативні**» – синій, червоно-синій і синьо-червоний. Кольори першої групи створюють бадьорий, живий, діяльний настрій, а другий – неспокійний, м'який і сумний. Зелений Гете відносив до «нейтральних».

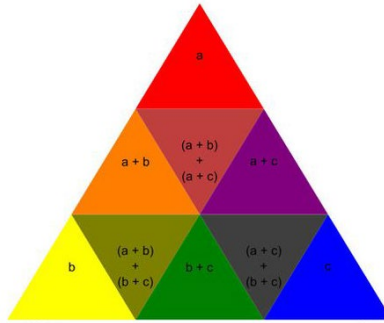

Рис. 1. Трикутник кольорів Гете

Психологічні характеристики кольорів, що дає Гете:

Жовтий – якщо дивитися крізь жовте скло, то «око зрадіє, серце розшириться, на душі стане веселіше, здається, що віє теплом». Чисто жовтий – приємний. Однак при його забрудненні, зсування в сторону холодних тонів (колір сірки) або нанесенні на «неблагогородну» поверхню, жовтий набуває негативного звучання і негативний символічний сенс.

Червоно-жовтий – все, що ми сказали про жовте, застосовується і тут, тільки вищою мірою. Червоно-жовтий і дає власне оку почуття теплоти та радості як представник кольору сильнішої спеки, а також м'якшого блиску заходу сонця. Тому він приємний також в обстановці і тією чи іншою мірою тішить око або здається чудовим як забарвлення одягу.

Жовто-червоний – приємне почуття ясності, що супроводжує ще червоно-жовтий колір, набуває нестерпно-потужного характеру, коли колір підвищується до яскравого жовто-червоного. Активна сторона досягає тут своєї вищої енергії, і не дивно, що енергійні, здорові, малокультурні люди мають особливе задоволення в цьому кольорі. Він викликає неймовірне потрясіння і зберігає цю дію за певної міри темряви.

Синій – як жовтий завжди несе із собою світло, так про синій можна сказати, що він завжди приносить щось темне. Цей колір має на око дивовижну і майже невимовну дію. У спогляданні його є якість протиріччя, роздратування та спокою. Як ми охоче переслідуюмо приємний предмет, що від нас вислизає, так ми охоче дивимося на синій колір не тому, що він проникає в нас, а тому, що він тягне нас слідом за собою. Синєва дає нам почуття холоду, нагадує також тінь.

Червоно-синій – синій колір дуже ніжно наближається у бік червоного і набуває завдяки цьому щось дієве, хоч і стоїть на пасивному боці. Він збуджує, однак, зовсім інакше, ніж червоно-жовтий; він не так

пожвавлює, як викликає занепокоєння. У дуже розрідженому вигляді ми знаємо цей колір під назвою бузкового; але й тут у ньому є щось хоч живе, але безрадісне.

Синьо-червоний – враження занепокоєння значно зростає. Гете вважав, що витримати цей колір тривалий час дуже важко, якщо він не розведений.

Червоний – чисто червоний Гете розглядає як гармонійне поєднання полюсів жовтого та синього і тому око знаходить в цьому кольорі «ідеальне задоволення». Дія цього кольору так само єдина, як його природа. Він дає враження як серйозності та гідності, так і принади та грації. Більш темний символізує старість, а світлий – юність.

Зелений – якщо жовтий і синій, на які ми дивимося як на перші та найпростіші кольори, з'єднати при їх появі, на першому ступені їх дії, то виникає той колір, який ми називаємо зеленим. Наше око знаходить у ньому реальне задоволення [1].

Висновок: значення «Вчення про колір» для психології кольору дуже велике. Те, що ставилося Гете у провину, – художній метод, суб'єктивізм, дозволило великому німецькому поетові розглянути тонкі взаємозв'язки між кольором та психікою людини. Метафора «світлоносної душі людини» отримала у роботі Гете переконливе підтвердження. Колір у Гете не символ божественних, містичних сил. Він символ самої людини, її почуттів та думок, причому символ не поетичний, а психологічний, що має певний, специфічний зміст.

Список використаних джерел

1. Гете Й. В. Вчення про колір. АСТ, 2021. 190 с.
2. Яремчук О. М., Кулик А. В. *Науковий фаховий журнал Art and Design*. № 3. Київ : Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка; Київ. нац. ун-т культури і мистецтв, 2019. 12 с.
3. Пушкар О. І., Бондар І. О. Теорія кольору : конспект лекцій для студентів напряму підготовки «Видавничо-поліграфічна справа» всіх форм навчання. Харків : Вид-во ХНЕУ, 2008. 147 с.